[illegible] - 4

[illegible]

- މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ލުޠުފީ -

[illegible]

ކޮންތުއެވެ. ވިމާ ހަމާ ކުރެވިފައި އެ ޖަމާކުރުގައި
ފެންފުންބަޔަށް އަޅުވާގެ ވާހުވެފައި ހުރެއެވެ.

ކަވުކަމަނާފާނާއި ހަކުރަފުޅި ދިވެހިރާއް
ދުކުރަބަލުންގެ ބޭފުޅަކު "މަޖުއްކަލާ"
(ދުރައްމަދު ކުޅަކަލާފާނު) ކަލުމަށް ވެއެވެ.
މިއްފުވާ އުމުރުފުޅުގައި އެ ދަރިކަލުން
އަވަހާރަ ވުމުން ގަސްދާނު ލުވިފައި އެރަށް
"ދާދިސްރީޖު" ގަބުރުސްތާނުގެ
ދަކުންގައެވެ. އުރިސާބުމަށް އެ ދުކަރަބަލުން
ކުޅަ މިސްކިތެއް ބިނާ ކުރައްވިއެވެ. އަދި
އެރަށު ހުޅުރު މިސްކިތް ބިނާ ކުރައްވަވުމުން
ބޮޑު ދެއްވިފަސް އުމިރު މަހާރަދުންނެވެ.
ފަހުން އުމިސްކިތް ބައްވާފައި ވަރިކޮށް
އަލުން އިމާރާތް ކޮށްދެއްވިފަސް އެރަށާ
ގުފުންހުރި އައްސަލްޖާނު ދުރައްމަދު
ދެއްވަދުއްވެ. އެ މިސްކިތު ހަރިހުވަ ރަށުގައި
ހުރި ބިސްމާރުއްގައި އަލްވަޒީރު އަލްހާއްޖު
ރަސްގެފާނު އާއާގެ އަރިބަކަރުބަލުންގެ މަހާރު
ވެއެވެ. އެކަމަނާއަކީ ރަސްކަލުއްގެ
ދަރިކަރުބަލުން ކަމުގައި ބެނުވެއެވެ.
ހަމަވެސް މަހާރު ގަލުގައި ހުރި ދިދުން
މިހާރު ހުރި ސިއަށް ހާނގަގޮތް ވަހެވެ.

"ދުރައްމަދު ކުޅަކަލާފާނު" އެރަށުގެ
ގަސްދަރުޖުގައި ވާތި އެރަށް ވާރުން
ކަރުޖެއްވައި ހާއްސަ އިލްމިއްޔާޖަވާހިރެއް
އެރަހަށް ދެއްވިވަސް އެތިގުނު ހަދުންނެވެ.
އެރަދުންގެ ރަސްކަލުގެ ފަރު ދުވަސް
ވަރުގައެވެ. މިހެންވެއުރު ކަވު ކަލަނާފާނުގެ
އުމުރުފުޅުގެ ކަލުމަށް ބެލުވިއި 11 ވަރަކަށް

އަހަރެވެ. ވަރަށް ފަހުން ދެރަށްދުރުވެސް
އެރަށް ހުރަސްކޮށްކަލިފާ އަލްގާޒީ ހާޖީހަސަނުގެ
ގައިރިއާ ކުރަބުރުކުރިން ޖިރިކުރަށްއެވެ.
ބޯއްކަލަނާފާނުގެ ދުލަކަ ފުރިހަމަކަރުގެ
އަލްވަޖީރު ބުސަހިން ވެދަވާދުރައި
ކަކުރާފާނުގެ ދަރިވަރު ވިރިކަހިރި
ދަރިކަރަދުފަސް ބޮޑުކަލާފާނުގެ "ބުއްކަލާ" އެވެ.
އަދި ކުޅަ ބަސްހުށަހިރުކުރާނު ހިތާ
ދަރިކަލުފުތުފަސް ބޮޑުކަލާފާނުގެ
ހުންނެވިއެވެ. މި ދަރިކަލުންގެ ބޮއްފުޅަށް
ކޮން ބޯކަލޭއްކަލުއް ނާނގެއެވެ.

ކަލާފާނު ސަލާހިދު ކުރުކަމަނާހު
ވަގުތުގައިވެސް އެ. ހަސަނާލިދުގެއެވެ. އެހެންވެ
ކޮންމެ އަހަރުކު އަހަރުކަލިފުވު ދުވަސް ފާހަގަ
ކުރައްވަމުން ކަވުކަމަނާފާނު ހަސަނާލިދުއަށް
ވަޒީރުގެންނަވައެވެ. މިގޮތަށް ވަޒީރުގެތް
ދަރުކުރެއްވުމަށް އެ ރަސްމިއްޔާތުން ނިމި
ވަޒީރުގެން ފެންފުންޖަހަން ކުރުވި
ދަރުކުރުވުމަށް ބަނޑުފުރަން މަދުފުރުވުމަށް
ފުރުވާއަށް މަރިބަދުއަށް ވަޒީރުގެން އެ
އާދާސްކަންފުރަން ފުރުވާ ކުރައްވައިކޮން
އެރަށުގައި އަވަހާރަވި ކަލުމަށް ބޮންވެއެވެ.
ކޮންމެއަކަސް އެ ކަމަނާ ފަސްދާނު ލުވިފައި
އޮތީ މަރިބަދު ކުޅަމިސްކިތު ދާރާގައެވެ.

ބޮންވެގެވުމަށް އަރިއަމީވު އުކުވަރާއި
ހަސަނާލިދުއާއި ދަނގެތީގައި ބަސްނަހަރަ
ބަނޑުރި ހިލާޒާރާނުގެ ދަރިކޮޅުގެ މިހުން
އުވެއެވެ. ބަޔެއް މިހުން ބޮނގޮތުގައި އޮބައި
މިހުންނަކީ އެ ދަރިކޮޅުގެ މިހުންނެވެ.

ނަމަވެސް ނަސަބުގެ ގޮތުން އުތީމު އާއިލާއާ ގުޅޭ ހިސާބަކުން ނަސަބު ގުޅިފައިވާކަން ނޭނގެއެވެ. މިގޮތަށް ސަ. އުތީމާއި ދިރަފަންދުއާއި އަދި ކުރީގައިވެސް އަދަރިކުރަން ނިސްބަތްވެގެން އުޅޭ ބަޔަކު އުޅެއެވެ. އެކަމަކު ނަސަބުގެ ގޮތުން އެކަން ސާބިތުކޮށްދޭކަން ނޭނގެއެވެ.

"އަރުވަޖެހުރުރަޖެބު ބަސަން ޝާރު ބަރުވަޔަރު ފުރުޤާނި" (ބަސަނަރުނަވާޝޫ) އާދަ ފުރުޤާނި ކުރަދާ ބަސަރާނީ ސަރުކާރުގެ ހަމަ ހަވާލުވެގެން ވާސިލްވެ ބޭނުކުރެވެ. އަދި ފުރުޤާނި ބަޝީ އިސްލާމީގެ ވަކިކުރާނީ ހަމަސްލާމުގުނޑުފުޅުމުގެ ފުރައްދަރު އިއްޔާމްދީން II ގެ ދުރިހުރި ވަކިކުރާން ކުރެވެ. އަދި އެހަރުދުންގެ ހަރަކާތުގައި ބޮޑުބަރަހާތަކުން ކުރެއްވި ސިފާސި ހައިދުރާގައި ހަރަކާތްތައް ބަޔާކަށްކުރެވެ. އަދި ދިރާސް ބަޔާކުރުވެސް އެހަރު އުދަހަރުރުން ފާރުވެވަގައި ވުއްވެ. ކުރާރާ ބަސަރުގެ ދަރިކަރުބަރުދުން ހަރިހަދާ ކާވަރި ބައްދުލު ދ. ފުރަދޫ އަރުވާސި ހަބައްހަދުގެ ދަރިކަރުދުން އަރުވަޖެހުރު ހުޒައްދަރު އިދި ދުރިހުރާއެވެ. ދިބިވަޒައިގަނޑު ދަރިކަރުބަރު "އާދިނާ" އެވެ. މި އާދިރަޅު ކާވަރި ބައްދުވައިގަނޑު އަރުދުޒައްވަރު ދުރައްހަދު އިދާދުއްދިނާއެވެ. އެ ހަދުރުގެ ބޯވުޅުގެ ހައިކަރުބަރު އެ އާދިނާހަރި ވިދާގަވާރުވެ. ދުރައްހަދު އިދާދުއްދިނު II ގެ ހަރަސްކަދުގައި ފުރުވިރި ހައްދުދު ހަރަހާގައި ހަރުދާ ވަނާދުއްދާއި ސާދުވާ އެވަރު ކާއިދުގައި ވައްހާރު

ކުރައްވައިފައި، ހަރުގޯގައި ދިއްލާނު ދުއްޔިސާއާއި ބިއްލޫރި "ކަނދިލި" އާއި ކުރަތާއި، ލޯގަނޑާއި، އަދި ގައުމްދުރަން ކުއްލުހަނާއި ގޮވައިލުންބިކަން ކުއްކުހަން ލިކަނޑާރާއި، ދަލަނގާއި އެފަދަ ބިކަށި އެ އާދިނާރި ރިހަގާން ފަރުއްވަވައި އެބިކަށި ވަށްފު ކުރައްވިއެވެ. އެބިކަށިގެ ބިރާން ލު ވިހަފުވަން ބައްއް ބިކަށި ބޯނުނުކަރުފައި ބޮކުރި ބިކަށި ދިރާދު ރިހި ހާއްޖޭގެ ދަރުލައްޕަރުގައެވެ. އެބިކައްޓަރި އާދިނާރި ރިހަގާނުގެ ވަށްފު ބިކަށިކަން އެ ބިކަށިގައިވާ ދިއްލުން އާނގައެވެ.

އަދި ދިރިގޭޝަނުކާރު އެ ދަރިހަރު ކޮވާރި ބައްލުވި ރައްސަލުބިއާން ދުރައްހަދު ދުޅިއައިރިނުލާއިރިލައެވެ. އެހަރު ސަހައްދިދު ރަސްގެފާނާއެވެ. (ދުރައްހަދު ޝަވުސައްދިނުލުރަވި) އަދި އާގަ ފަރުގައި ދައްވަދު ރަސްގެފާނާއެވެ. ވަގާ ދާވިލާފި ކަނބާ އާއިޝަރި ރިލާގެފާނު ފަދަ 3 ރަސްކަލުންގެ އަނބި ކަނބަލުންނާއި 2 ރަސްކަލުންގެ ދަރަކަލުނާއި ހަރި ކަނބަލުންގެ ގަނޑުކަކަން ވެވަޑައިގެން ހަރަހަކަލި ބޭފުޅަ ފުންފުރި ކުރަހާ ބަސަރުގެ ގަރިހަރު ކަނބަލެވެ.

އާގަ ފަރުގައި ފުންފުރި ގެވި ހަރާގެ އާއިލާއާ އެވެ. ދިހަލި ދަރުން ގަރުދުރު ފަޅައްގަކަރުފާން ފުންފުރި ބޭކަނބަލުކަ ކުރައްވި ކޮވަރުން ދިބިލައްވި ފުންފުރި ކަކާ އަދި ދާގައް ގަކަރުފާނެވެ. ދި ގަކަރުފާނަން

މާލޭ ބޮޑުގަދުގޭ ބަނޑުން މިބުރުއްވ
ދަރިކަނބަލި އަލްއާޖީ ހަސަން
އިއްޗައްދިނު ދޮން ބަނޑާހަރިންގެ
އަނބިކަނބަލުން އާދިނާ ބޮޑުދިދި އެވެ. މި
ދިދިއަކީ ދޮން ބޮނޑާހަރިންގެ ބޮޑުވެރިންގެ
ގައި ކަނބަލުންނެވެ. އަދި ފަހުން ދޮން
ބަނޑާހަރިންގެ ދަރިކަލުން މުހައްމަދު
މުހިއްޔިއްދީނުގެ ދަރިކަނބަލުން ކަމުގޮތާ
(އާއިޝަތު) ކާވަރި ބެއްގެ ފުންފުރި
މުހައްމަދު ރަންނަ ބަނޑޭރި ކިލެގެފާނާއެވެ.
ވީމާ ގެންފުންޖަން މިބުގެންދާނާ
އިސްތިއާޒުތަކާއި ލާބަ ވިސްނާ ފަޒީލަތުމަން
އަޅުގަނޑު ދުލޮންމާރި ކިޔުންތެރިންނަށެވެ.

މާލޭ ހުކުރު މިސްކިތުގައި ކިޔަވަރި
ބަޔަކުންނާއި އޮޅިގެދުން ތިއްބެވި ފަދައިން
ފުންފުރި ހުކުރު މިސްކިތުގައިވެސް އެފަދަ
ބަޔަކުން ތިއްބެވިއެވެ. ހުކުރު މިސްކިތާއި
ކުޑަ މިސްކިތުގެ ގޮބުރުސްތާނުގައި މިގޭ
ކުރިން މިހަކު ވަޑުގެވަރި ރައްޔިތުންނަށް
ކާމަށް ދިގެންނެވެ. އަދި އޮޅިގެދުންގެ މިހުން
ކުރާ ކޮށްމެ ހަތިމަކަށްވެސް ކާމަށް ދާން
ޖެހެއެވެ.

□